

ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΓΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ (Ιούνιος 2010)

Συγγραφέας: ΣΤΑΥΡΟΣ ΕΛ. ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

I. Κλιματική αλλαγή και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες απειλές για το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία σε διεθνές επίπεδο. Για την αντιμετώπιση αυτής της απειλής έχει τεθεί ως στόχος να μην αυξηθεί η θερμοκρασία του πλανήτη περισσότερο από 2ο C, μέχρι το τέλος του αιώνα, σε σχέση με την προβιομηχανική εποχή.

Προκειμένου να παραμείνει εφικτός αυτός ο μακροπρόθεσμος στόχος, οι συνολικές εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου πρέπει να παύσουν να αυξάνονται εντός των δύο επόμενων δεκαετιών και στη συνέχεια να σημειώσουν ουσιαστική μείωση έως 50% μέχρι το 2050, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990.

Το Πρωτόκολλο του Κυότο[1] στην Σύμβαση – πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή[2], θέτει συγκεκριμένους δεσμευτικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για την περίοδο 2008 – 2012. Στο διάστημα αυτό η Ελλάδα πρέπει να μην αυξήσει τις εκπομπές της περισσότερο από 25%, σε σχέση με τις αντίστοιχες του 1990.

Στη χώρα μας, το αρμόδιο Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ εφάρμοσε την πενταετία 2004-2009 μια ολοκληρωμένη πολιτική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, με απτά αποτελέσματα. Αυτό επισημαίνει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος στις τελευταίες Εκθέσεις του, των ετών 2008[3] και 2009[4]. Συγκεκριμένα, βάσει των Εκθέσεων, η Ελλάδα επιτυγχάνει ήδη από το 2007 τους στόχους της, με τα μέτρα που εφαρμόζει.

Οι δράσεις που θα καταστήσουν τη χώρα μας μία οικονομία χαμηλού άνθρακα

πρέπει να ενταθούν, δεδομένου ότι η Ε.Ε. έχει ανακοινώσει νομική δέσμη μέτρων, για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή, που πρέπει να εφαρμοσθούν από κάθε κράτος-μέλος μέχρι το 2020. Η δέσμη περιλαμβάνει[5]: μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20%, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης της Ε.Ε. κατά 20% και αύξηση του μεριδίου των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) σε 20%.

Στο πλαίσιο αυτό καθίσταται επιτακτική η περαιτέρω προώθηση των ΑΠΕ στη χώρα μας. Η αυξημένη χρήση ενέργειας από ΑΠΕ, συνδυαζόμενη με την εξοικονόμηση ενέργειας και την αυξημένη ενεργειακή απόδοση, αποτελεί ουσιαστικό εργαλείο μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου.

Το ενεργειακό μείγμα της Ελλάδος σήμερα είναι ρυπογόνο, εξαρτημένο από πεπερασμένους πόρους και ελλειμματικό. Συνεπώς η διείσδυση των ΑΠΕ, πέρα από τη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη, συμβάλει και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Ο Νόμος 3851/2010 (ΦΕΚ 85 Α'/04.06.2010) που πρόσφατα ψηφίστηκε από τη Βουλή, επιχειρεί να προωθήσει περαιτέρω τις ΑΠΕ. Ουσιαστικά με αυτόν το Νόμο τροποποιούνται ρυθμίσεις του Ν. 3468/2006 για την «παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και την συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης» με τον οποίο ενσωματώθηκε η κοινοτική Οδηγία 2001/77/ΕΚ[6] με σκοπό την επιτάχυνση της αδειοδοτικής διαδικασίας που αφορά την εγκατάσταση και λειτουργία των ΑΠΕ. Ο νέος Νόμος περιέχει αρκετές διατάξεις που κινούνται στη σωστή κατεύθυνση. Είναι θετικό, για παράδειγμα, ότι στο Νόμο τίθεται εθνικός δεσμευτικός στόχος 20% για τη συμμετοχή των ΑΠΕ στην κάλυψη της τελικής κατανάλωσης ενέργειας το 2020.

Όμως η Κυβέρνηση, στην προσπάθειά της να επιτύχει τους στόχους για τις ΑΠΕ, προβαίνει σε νέες περιβαλλοντικές εκπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρω ότι, σύμφωνα με το νέο Νόμο:

α) Συγχωνεύονται σε ενιαία διαδικασία, για έργα ΑΠΕ, οι διαδικασίες της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ).

β) Επιτρέπεται η εγκατάσταση έργων ΑΠΕ εντός των εθνικών πάρκων με συνοπτικές διαδικασίες και με ελλιπή περιβαλλοντική εκτίμηση. Η χωροθέτηση ΑΠΕ εντός των περιοχών αυτών μπορεί να αιτιολογηθεί κατόπιν εκπόνησης Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης, όπως για παράδειγμα κάναμε στο ΥΠΕΧΩΔΕ με το Προεδρικό Διάταγμα θεσμοθέτησης των Τζουμέρκων ως Εθνικού Πάρκου^[7]. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος προτίμησε να υιοθετήσει μια γενική και ισοπεδωτική για όλες τις περιοχές (προστατευόμενες και μη) διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

γ) Αποδυναμώνεται από περιβαλλοντικής άποψης το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ.

Τα ολοκληρωμένα χωροταξικά σχέδια τα οποία έχουν θεσμοθετηθεί^[8] βάσει του Νόμου 2742/1999 (ΦΕΚ 207Α'/07.10.1999) περί «Χωροταξικού Σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης», έθεσαν τις βάσεις για οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή με πλήρη σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον και συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων.

Ειδικότερα για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών, το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΕΧΠ) για τις ΑΠΕ^[9] που θεσμοθέτησε το ΥΠΕΧΩΔΕ το 2008, αποτελεί τομή. Για την ολοκλήρωση του ΕΧΠ είχε γίνει επίπονη και συστηματική δουλειά. Αφού εκπονήθηκε η μελέτη, ακολούθησε μακρά διαβούλευση με όλους τους συναρμόδιους φορείς και διεξοδική συζήτηση στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, το οποίο γνωμοδότησε, όπως προβλέπει η νομοθεσία.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, με το Ν. 3851/2010, τροποποίησε το ΕΧΠ για τις ΑΠΕ. Όμως οι τροποποιήσεις που επιφέρει ο νέος Νόμος, είναι δυσμενέστερες για το περιβάλλον. Οι τροποποιήσεις έγιναν χωρίς να ακολουθηθεί η ειδική διαδικασία που προβλέπεται στον Ν. 2742/1999 και την ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006^[10] και συγκεκριμένα: χωρίς στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, χωρίς γνωμοδότηση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού, χωρίς έγκριση από την Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού. Δυστυχώς κανένα από τα προαναφερόμενα βήματα δεν έχει ακολουθηθεί.

II. Περί γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας

Η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας προστατεύεται από το Σύνταγμα (άρθρο 24, παρ.1) και από Νόμους του Κράτους (άρθρο 56 του ν. 2637/1998, όπως ισχύει). Μέχρι την ψήφιση του ν. 3851/2010, στη γη υψηλής παραγωγικότητας απαγορευόταν η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας πλην της γεωργικής εκμετάλλευσης, εκτός εάν επρόκειτο για στρατιωτικά έργα ή μεγάλα αναπτυξιακά έργα του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α. Δηλαδή στην απαγόρευση συμπεριλαμβανόταν και η εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Επιπλέον, το ΕΧΠ για τις ΑΠΕ απαγόρευε στις γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας την χωροθέτηση φωτοβολταϊκών συστημάτων.

Με το ν. 3851/2010 τροποποιήθηκε η νομοθεσία περί γης υψηλής παραγωγικότητας και ουσιαστικά καταργήθηκε η προαναφερόμενη διάταξη του ΕΧΠ.

Οι τροποποιήσεις της νομοθεσίας αποτελούν σοβαρή περιβαλλοντική υποβάθμιση. Και όμως στην αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το Νόμο αναφέρεται ότι «*οι ΑΠΕ δεν εμφανίζουν ασυμβατότητες με τη γη υψηλής παραγωγικότητας*»! Συνεχίζει δε η Έκθεση αναφέροντας ότι «*η αξιοποίηση ενός ποσοστού γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας συμβάλει στην βελτίωση της απόδοσης των εδαφών και έχει σημαντικά παράπλευρα περιβαλλοντικά οφέλη πέραν της αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας*».

Αναρωτιέται κανείς:

Πως συμβάλλουν τα φωτοβολταϊκά συστήματα στη βελτίωση της απόδοσης των εδαφών;

Ποια είναι τα «*παράπλευρα περιβαλλοντικά οφέλη*» που επικαλείται το Υπουργείο;

Η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων στην γη υψηλής παραγωγικότητας αποτελεί κίνδυνο σοβαρής αλλοίωσης ή ακόμη και καταστροφής της.

Όμως η γη υψηλής παραγωγικότητας είναι ένας φυσικός πόρος μη ανανεώσιμος, που βρίσκεται ήδη σε ανεπάρκεια. Για λόγους δημοσίου συμφέροντος και δοθέντος ότι αποτελεί και κοινωνικό αγαθό, πρέπει να διαφυλαχθεί στο σύνολό της.

Με τη νέα ρύθμιση επιτρέπεται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένους σε γη υψηλής παραγωγικότητας. Για να μετριάσει τις αντιδράσεις, το Υπουργείο πρόσθεσε τον όρο αυτή η γη να μην υπερβαίνει σε ποσοστό το 1% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων κάθε Νομού. Το ποσοστό (1%) είναι αυθαίρετο. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος ανοίγει παράθυρα ώστε να μειωθούν και να μετατραπούν γόνιμες εκτάσεις της χώρας μας σε περιοχές διάσπαρτων εγκαταστάσεων φωτοβολταϊκών. Θα έχουμε δηλαδή εικόνα αντίστοιχη με την σημερινή ανεξέλεγκτη εκτός σχεδίου δόμηση.

Τονίζεται ότι οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια βάνουν μειούμενες [\[11\]](#). Από 37,80 εκατομμύρια στρέμματα το 2006 μειώθηκαν σε 37,09 εκατομμύρια στρέμματα το 2008 [\[12\]](#). Θα συρρικνωθούν δε ακόμα περισσότερο καθώς, βάσει του νέου Νόμου, έκταση 370.000 στρεμμάτων γης υψηλής παραγωγικότητας (ποσοστό 1% της συνολικής γεωργικής γης) θα αλλάξει χρήση, χρησιμοποιούμενη για ηλεκτροπαραγωγή. Όμως η γη αυτή είναι πολύ σημαντική για τις αγροτικές, διατροφικές, χωροταξικές και περιβαλλοντικές ανάγκες της χώρας μας.

Η σημαντικότητα της διαφύλαξης της γης υψηλής παραγωγικότητας καταδεικνύεται και από τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για την Στρατηγική Γεωργικής Ανάπτυξης και Επιδότησεων που προβλέπεται να προωθηθεί μετά το 2013: Οι περιοχές που θα επιδοτούνται πρέπει να πληρούν κριτήρια υψηλής παραγωγικότητας και αυστηρής περιβαλλοντικής προστασίας με σαφώς καθορισμένα γεωγραφικά όρια.

Αντί λοιπόν η Κυβέρνηση να διαφυλάξει την γεωργική γη και την αγροτική παραγωγή, ενισχύει την τάση που υπάρχει στον αγροτικό πληθυσμό για εγκατάλειψη της καλλιέργειας, δίνοντάς του «κίνητρο» για ακόμα μεγαλύτερη φυγή από τον πρωτογενή τομέα.

III. Πρόταση διαφύλαξης της γης υψηλής παραγωγικότητας

Ουδείς γνωρίζει σήμερα ποια και πόση είναι η γη υψηλής παραγωγικότητας, καθώς δεν είναι οριοθετημένη.

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Χωροταξίας και Περιβάλλοντος (ΝΕΧΩΠ) είναι η αρμόδια Αρχή, σε επίπεδο Νομού, η οποία επιλαμβάνεται χωροταξικών και περιβαλλοντικών θεμάτων. Η Επιτροπή επιλαμβάνεται και των θεμάτων αλλαγής χρήσης της γης υψηλής παραγωγικότητας. Δεδομένου όμως ότι δεν υπάρχει οριοθέτηση αυτής της γης, πολλές φορές οι ΝΕΧΩΠ γνωμοδοτούν θετικά σε αιτήματα αλλαγής χρήσης της, κατά παράβαση της νομοθεσίας και παρά τις εντολές που έχουν κατά καιρούς δοθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.[\[13\]](#)

Για να διαφυλαχτεί η γη υψηλής παραγωγικότητας πρέπει: Το αρμόδιο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων να καθορίσει, με το συναρμόδιο Υπουργείο Περιβάλλοντος, τα κριτήρια με τα οποία διαβαθμίζεται ποιοτικά και κατατάσσεται σε κατηγορίες παραγωγικότητας η αγροτική γη. Αντίστοιχη προσπάθεια ξεκίνησε προ διετίας αλλά δυστυχώς δεν ολοκληρώθηκε.

Στη συνέχεια τα δύο Υπουργεία πρέπει να καθορίσουν τα γεωγραφικά όρια της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας σε ολόκληρη τη χώρα, ώστε αυτή να οριοθετηθεί και να προστατευθεί. Στην οριοθετημένη, πλέον, γη υψηλής παραγωγικότητας θα απαγορεύεται η αλλαγή χρήσης της. Αυτονόητο είναι ότι ο τρόπος αυτός για τον καθορισμό της γης υψηλής παραγωγικότητας δεν ισχύει για τις περιοχές όπου ήδη έχουν καθοριστεί χρήσεις γης από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου.

[\[1\]](#) Το Πρωτόκολλο του Κυότο κυρώθηκε με το Νόμο 3017/2002.

[\[2\]](#) Η Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή κυρώθηκε με το Νόμο 2205/1994.

[\[3\]](#) EEA Report No 5/2008: Greenhouse gas emission trends and projection in Europe

2008.

[4] EEA Report No 9/2009: Greenhouse gas emission trends and projection in Europe 2009.

[5] Ανακοίνωση της Επιτροπής της 10ης Ιανουαρίου 2007 [COM (2007) 2].

[6] Η Οδηγία 2001/77/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2001 (ΕΕΕΚ L 283), αφορούσε την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

[7] Η θεσμοθέτηση του Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων έγινε με το Π.Δ. 49Δ'/12.02.2009.

[8] Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης εγκρίθηκε με την Απόφαση υπ' αριθμ. 6876/4871 της Βουλής (ΦΕΚ 128Α'/ 03.07.2008).

[9] Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ εγκρίθηκε με την ΚΥΑ 49828/2008 (ΦΕΚ 2464Β'/2008).

[10] «Για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων σε συμμόρφωση με την οδηγία 2001/42/EK» (ΦΕΚ 1225 Β'/05.09.2006).

[11] ΕΣΥΕ, Ανακοίνωση της 1ης Σεπτεμβρίου 2009.

[12] Τελευταία διαθέσιμα προσωρινά αποτελέσματα (Μαΐου 2010) της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

[13] Εγκύκλιος υπ' αρ. πρωτ. 242452/2009 της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργικών Εφαρμογών και Έρευνας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.